

Scînteia

JURNALUL ROMÂNIEI 1989 - ACUM DOUĂZECI DE ANI

Numărul 284

Marți, 1 decembrie 2009 - Vineri, 1 decembrie 1989

DISTRIBUIT ÎMPREUNĂ CU JURNALUL NAȚIONAL

STRICT SECRET: RAPORTUL GENERALULUI VLAD CĂTRE CEAUȘESCU

Întâlnirea dintre Mihail Gorbaciov și George Bush, programată la Malta pe 2-3 decembrie 1989, a pus pe jar regimul de la București. Nicolae Ceaușescu era izolat ca lider politic pe plan european, temându-se că întrevederea dintre cei doi lideri mondiali îi va aduce sfârșitul. Despre ce aveau să discute Gorbaciov și Bush era informat dintr-un raport al șefului Securității, gen. Iulian Vlad, pe care vi-l prezentăm în continuare:

1989 decembrie 1.
Raport olograf, exemplar unic, semnat și parafat de generalul colonel Iulian Vlad - șeful DSS -, adresat președintelui României, Nicolae Ceaușescu, privind problemele ce urmau a fi abordate, în cadrul întâlnirii de la Malta, între Mihail Gorbaciov și George Bush.

Nr. 0075/989 Strict Secret
Raportăm următoarele informații obținute pe mai multe linii, cu privire la întâlnirea dintre Bush și Gorbaciov:

1. În cadrul noilor convorbiri la nivel înalt dintre SUA și URSS, organizate la inițiativa sovieticilor, cele două părți vor aborda cu prioritate probleme privind redefinirea sferelor de influență și elaborarea unei noi strategii comune care să le asigure, în continuare, un rol dominant în toate problemele internaționale.

- Este de așteptat să se ajungă la noi înțelegeri de restrângere a zonelor de confruntare directă în favoarea celor de convergență a intereselor.

- Sunt date că URSS va face noi concesii în favoarea americanilor în schimbul obținerii de ajutoare economice și financiare.

- Se urmărește stabilirea unui nou echilibru pe continentul european care să permită atenuarea treptată a diferențelor de sistem politic și economic între țările socialiste și cele capitaliste și asigurarea transpunerii în practică a conceptelor privind „dezideologizarea relațiilor internaționale” și crearea așa-numitei „case comune europene”.

- În acest context, se va aborda și problema existenței celor două blocuri militare, în sensul menținerii acestora încă o anumită perioadă, cel puțin până la stabilizarea situației din Europa de Est.

- În ceea ce privește intensificarea preocupărilor guvernului de la Bonn pentru reunificarea Germaniei, se va conveni să fie sprijinite, dar pentru o perioadă temporizată spre a fi încadrate în „procesul de integrare europeană”.

- Ambele părți se vor pronunța pentru accelerarea negocierilor bilaterale de reducere a armamentelor și cheltuielilor militare, URSS fiind interesată să aloce mai multe fonduri pentru satisfacerea unor necesități interne, iar SUA să diminueze deficitul mare al balanței de plăți.

Generalul Iulian Vlad i-a relatat lui Ceaușescu, în avans, conținutul discuțiilor americano-sovietice ce urmau să se desfășoare la Malta FOTO: Arhiva personală Aurel Rogojanu

Este posibil ca, în timpul întâlnirii, Bush să facă publică intenția de a reduce efectivele americane staționate în Europa, ca un răspuns la măsurile similare adoptate unilateral de URSS.

- Pe planul relațiilor bilaterale, președintele SUA va manifesta disponibilitate pentru sprijinirea economică a URSS, condiționat de extinderea reformelor sovietice prin luarea în

considerare în și mai mare măsură a mecanismelor economiei de piață.

- Pe lângă solicitarea expresă de ajutoare financiare, Gorbaciov va insista pentru obținerea de către URSS a clauzei națiunii celei mai favorizate din partea SUA, precum și pentru reducerea restricțiilor pe linia transferului de tehnologie.

Notă:

- Din datele de care dispunem rezultă că la întâlnirea dintre Bush și Gorbaciov ar urma să se discute și problema exercitării de noi presiuni coordonate asupra acelor țări socialiste care nu au trecut la aplicarea de „reforme reale”, fiind avute în vedere în deosebi RP Chineză, Cuba și România.

(Continuare în pag. a II-a)

JURNALUL OMULUI SIMPLU

„Primul meu microfon a fost mătura”

Mă numesc Teodora Marinescu, iar în 1989 eram încă la vârsta adolescenței. Îmi aduc cu plăcere aminte de acele clipe, intrucât mi-am descoperit talentul, înclinația spre muzică. Talentul, dorința de a mă afirma în această societate prin melodii consacrate ale vremurilor trecute făceau parte din viața mea. Acest talent a fost descoperit de tatăl meu, care, deși bolnav, era nevoit să îmi suporte zilnic vocalizele, trebuia să mă aplaude și să îmi adreseze numai cuvinte de laudă, deoarece simțea bucuria din ochii mei de copil, din zâmbetul meu sincer și pur. Ceea ce îmi stărnește și acum râsul, este faptul că nu fredonam nici o melodie fără a mă îmbrăca în rochiile mai elegante ale mamei sau fără a mă încălța în pantofii ei cu toc înalt, care îmi erau destul de mari. Și cum microfon nu aveam, improvizam eu unul: mătura. Toate aceste idei năstrușnice nu denotă decât imaginația unui copil naiv, inofensiv, dar destul de creativ.

Aceste combinații vestimentare, cântecele solistilor preferați și aplau-

zele tatălui meu mă făceau să mă simt ca și cum mi-am atins visul cu ochii, o adevărată artistă. Însă, despre acest ideal aveam să îmi dau seama mai târziu. Revenind la ceea ce însemna pentru mine muzica, tata s-a gândit că eficient ar fi să luăm în serios calitățile mele și să nu îl mai privim doar ca pe un pasaj efemer al copilăriei. Poate... cine știe? Cu ajutorul unui profesor cu experiență în domeniu, voi reuși să-mi aprofundez cunoștințele, iar muzica să nu rămână pentru mine doar o pasiune, o amintire. Cert este faptul că mă pasionau muzica, teatrul, și nu doream să mă afirm prin muzică doar pentru a ieși din anonim.

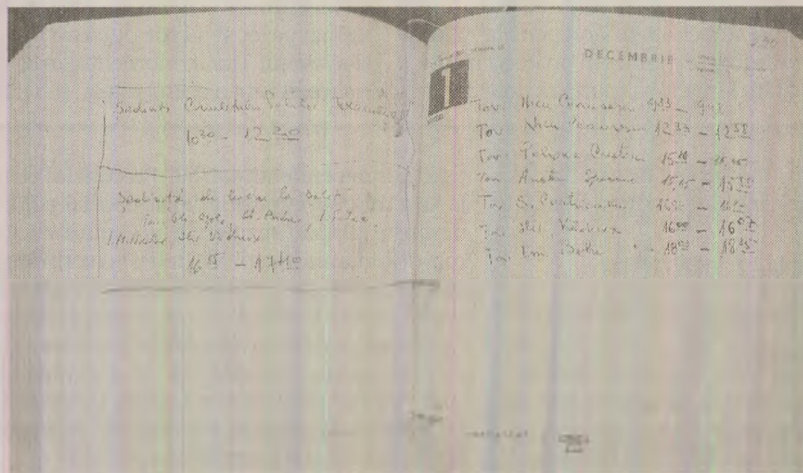
Am urmat cursuri la școala Populă de Arte, îmi plăcea, mai ales că, la un moment dat, plecam destul de des în diferite orașe ale țării pentru a participa la evenimente și concursuri. De acum eram deja mare. Una dintre competițiile pe care mi le amintesc cu amuzament este cel de la Focșani, intitulat „Să cânte Românii”.

(Continuare în pag. a II-a)

Agenda Elenei Ceaușescu

Vineri, 1 decembrie 1989, primirea la Elena Ceaușescu au început cu fiul mai mic, prim-secretarul județenei de partid Sibiu. Între orele 9:33 și 9:48, Nicu Ceaușescu a conversat între patru ochi cu mama sa, oficial al doilea om în stat. Judecând după evenimentele recente, subiectele lor puteau fi mai mult decât interesante. Fuga Nației Comăneci va fi fost unul dintre ele. Relația amoroasă a campioanei mondiale cu „Prințiorul” României ajunsese și în presa străină. Circula încă printre români zvonuri diverse. Se spunea, printre altele, că Nicu nu voise ori nu putuse să se însoare cu ea, dar nici nu-i acceptase mărișul cu altul. Astfel că, din ordinul lui, securiștii craioveni „spărseseră” nunta Nației cu fotbalistul Gheorgău. Alții spuneau că Nadia era scaiul. Când venea la Sibiu, ca s-o evite, Nicu cerea să i se spună că e plecat din oraș. Din ordinul lui Nicu Ceaușescu, se băfsea printre apropiații oamenilor puterii, secretarul CC Ion Coman se îngrijise cu ani în urmă să-i repartizeze, renoveze și mobilize o casă „corespunzătoare”. Coman fusese „însărcinat” și cu diligentele înzestrării sportivei cu diplomă de studii superioare.

Cât adevăr și câtă minciună? La capitoul viații personale, Elena Ceaușescu putea să-i reproșeze fiului și

chefurile dese cu noua lui „gașcă” din Sibiu și alte „nepotrivite” flirturi și iubiri. Mama putea fi chiar îngrijorată că fiul continua să-și ruineze sănătatea. Bolnav în adolescență de hepatită, în rând cu gașca nu se cruța de țării.

Ori poate să fi discutat, împreună, treburi de stat? Căci și după ședința CPEx, ținută între orele 10:30 și 12:20, Nicu a revenit în biroul mamei sale (orele 12:33-12:58).

După fiu, Elena Ceaușescu a primit-o pe fosta noră, Poliana Cristescu (orele 13:10-13:45).

Imediat după masa de prânz, la Cabinetul 2 a intrat Aneta Spornic, am-

JURNALUL ZILEI

Vineri, 1 Decembrie, Nicolae Ceaușescu a participat dimineață la ședința Comitetului Politic Executiv, iar după prânz s-a întâlnit pe rând cu ambasadorii Indiei și Suediei, ajunși la finalul misiunii în România. La „centru” nu s-a organizat nici o ceremonie de cinstire a Marii Uniri. Despre 1 Decembrie 1918 s-a vorbit la simpoziioanele, colocviile, mesele rotunde și dezbaterile organizate la nivel județean, în fabrici și uzine. Patriarhul Teoctist vizita șantierul noii biserici din Victoria, comuna Stăuceni, din Botoșani. Ambasadele României din lume prezentau cui voia sau cui era obligat să audă concluziile Congresului recent încheiat.

Alegeri între aleși

La începutul ședinței Comitetului Politic Executiv (CPEx) din dimineața de vineri s-a auzit, ca de obicei, glasul „Tovarășului”.

I-au urmat la cuvânt Manea Mănescu, Constantin Dăscălescu, Gheorghe Rădulescu, Elena Ceaușescu, Emil Bobu, Constantin Olteanu, Ion Dincă, Lina Ciobanu, Barbu Petrescu, Ion Radu, Gheorghe Oprea, Iosif Szasz, Ludovic Fazekas.

(Continuare în pag. a II-a)

INCINERĂȚI PE „RUGUL” REVOLUȚIEI

Enigma „Trandafirilor” din Timișoara arși la Crematoriul din București

Timișoara, noaptea de 18/19 decembrie 1989: un comandou format din reprezentanți ai structurilor represive au ordonat și executat una dintre cele mai sinistre acțiuni îndreptate contra propriului popor. O acțiune în forță care i-a preschîmbat, în scurt timp, în ucigași. Iar mai apoi în hoți și profanatori de cadavre.

Puse în fața unor ample mișcări de protest, forțele de ordine au utilizat muniție de război și, în ziua de 17 și în noaptea de 17/18 decembrie, au deschis focul asupra populației civile. Acțiune criminală de pe urma căreia au rezultat câteva zeci de morți și alte câteva sute de răniți. La scurt timp după acele evenimente dramatice

care s-au încheiat prin căderea regimului comunist s-a spus că, atunci, Elena Ceaușescu ar fi ordonat ca orașul Timișoara să fie ras de pe fața pământului. A fost doar un zvon, pe care stenogramele oficiale nu l-au confirmat. În schimb, din documentele din arhive demonstrează că „Tovarășă”, Tudor Postelnicu, generalul Nuță plus alte căpetenii de rang înalt au ordonat furtul și incinerarea în secret a multora dintre morții Timișoarei.

Derulate în timp, mai multe anchete efectuate atât de procurori, cât și de către diverse comisii parlamentare, au acreditat ideea că în urma acestei operațiuni tenebroase au fost incinerate, în mare secret, 44 de

cadavre. De asemenea, s-a mai aflat că furtul din morgă al acestor cadavre a avut și un nume de cod: „Operațiunea Trandafirul”. Iar ultima parte a drumului spre Crematoriul din Capitală, incinerarea și „descotorosirea” de cenușa rezultată au fost reunite sub numele „Acțiunea Vama”. O serie de informații, apărute însă de-a lungul timpului, par să arate că, de fapt, acum douăzeci de ani, numărul „Trandafirilor” din Timișoara, incinerări ca niște vreascuri uscate aruncate peste „rugul” Revoluției din decembrie 1989, ar fi fost cu mult mai mare.

(Continuare în pag. a II-a)

CALENDAR

1 decembrie (vineri)

Soarele a răsărit la 7:31, a apus la 16:38

Luna a răsărit la 10:25, a apus la 18:59

Sărbătoare creștină: Sf. Prooroc Naum; Cuv. Filaret Milostivul

S-a întâmplat la

1 decembrie 1989

• În parlamentul elen au început dezbaterile asupra programului guvernamental prezentat de primul-ministru Xenofon Zolotas. Șeful guvernului „de salvare națională” avertizase în declarații anterioare, că economia Greciei se confrunta cu probleme acute, care impuneau o rezolvare imediată pentru a nu se agrava, menționând în fruntea listei inflația și deficitul sectorului public, la acel moment de 21 miliarde de dolari.

• Un avion de spionaj american de mare altitudine, de tip „U-2”, a pătruns adânc la 29 noiembrie deasupra teritoriului RPD Coreene între marile de Est și de Vest, de-a lungul liniei de demarcație Nord-Sud. Acțiuni de spionaj similare - arăta agenția ACTC - au mai avut loc în cursul acelei luni.

Romona VINTILĂ

CEAUȘESCU, ÎN AMINTIRILE LUI GORBACIOV (2)

Zeul în viață

La 25 mai 1987 am ajuns în Capitala României pe o vreme caldă și însoțită. La aeroport, Raisa Maximovna și cu mine am fost primiți de Ceaușescu și soția lui. O gardă de salut ne-a însoțit, s-au tras salve de onoare - ca întotdeauna la vizitele oficiale. Pe drumul dintre aeroport și reședință totul s-a desfășurat, lucru pe care aveam să-l observ foarte curând, după un scenariu bine determinat: sute de mii de oameni stăteau aliniați pe marginea străzilor. Mi s-a indicat un loc în automobilul deschis, lângă Ceaușescu, iar în timpul călătoriei ne am ridicat de mai multe ori spre a-i saluta pe oamenii care ne urau bun venit. Din când în când ne opream câteva minute, și imediat - ca la un semnal secret - începeau hore, dansuri și cântece. Tășneau strigăte de salut bine exercitate: „Ceaușescu - Gorbaciov!”, „Ceaușescu!”, „Ceaușescu!”. Și toate acestea într-un ritm molipsitor, desigur studiat de vreo regie oarecare. Imaginea mulțimii era amestecată: unii cădeau, așa se părea, într-un fel de extaz, alții în schimb se comportau indiferenți ca niște actori oboșiți. Mi se părea că asist la o reprezentăție de circ.

În continuare era prevăzută o convorbire în fața semineului - și asta

la începutul verii. Îmi venea să-mi scot haina. Evident, se voia să se arate pe toate canalele tv că discuția dintre Ceaușescu și Gorbaciov nu era cu nimic mai prejos de convorbirea din fața semineului dintre Gorbaciov și Reagan. Oricum, atunci, la Geneva, era sfârșit de toamnă și o vreme deosebit de rece.

În timp ce Ceaușescu și cu mine discutăm, Raisa Maximovna s-a dus în oraș ca să cunoască obiectivele Bucureștiului demne de vizitat și să intre în vorbă cu oamenii. Dar de câte ori încerca să intre în contact cu cineva, persoana respectivă se retrăgea imediat. „Se tem să nu fie surprinși stând de vorbă cu «străini»”, ne-a explicat un funcționar al Ambasadei. Și eu am făcut experiențe asemănătoare chiar în aceeași zi. În timp ce am depus coroane de flori în „Parcul Libertății” și în diverse locuri din București, în amintirea soldaților sovietici și români căzuți în luptele de eliberare a țării, mă întorceam tot mereu spre locuitorii Capitalei ca să mă întrein cu ei. Dar nu s-a putut ajunge la nici o convorbire.

(Continuare în pag. a II-a)

JURNALE PERSONALE

1 DECEMBRIE

Vârtej nu numai de evenimente, dar și de simboluri: Gorbaciov la Vatican spre a-l vedea pe Papă înainte de a se întâlni cu Bush la Malta. Să consfințească pierderea „imperiului” dobândit la Yalta? „De la Yalta la Malta” - titlul sau ideea se regăsește în toată presa. Dar cea mai sugestivă frază îi aparține lui Serge July în editorialul din Liberation: „Gorbaciov a renunțat să mai ceară istoriei carnetul de Partid”. Chiar dacă și-a început reformele pentru a salva comunismul, Gorbaciov, ridicând capacul, a îngăduit explozia. Iar acum pare a o înregistra fără voia - sau puterea - de a reduce istoria pe făgașul dinainte. Să se încheie astfel, ca o paranteză, aproape un secol de tiranie ideologică?

Monica Lovinescu, Pragul. Unde scurte V, București, Humanitas, 1995, p. 233

Prima zi de pensionar în toată legea. Aș fi vrut să dorm 22 de ore din 24, ca un nou-născut, care se trezește doar să fie alăptat. Nu s-a putut: adunarea generală a organizației de partid s-a ținut astăzi în loc de ieri (cum fusese stabilit inițial). Stelian Moțiu a prezentat o informare politică perfect inutilă

(despre Congresul al XIV-lea). Ileana Lucaci, citându-l pe Șef („grija față de om” etc.), a criticat indiferența față de condițiile în care muncesc oamenii de la Săptămâna: 8 din 11 sunt bolnavi pentru că nu se încălzesc încăperile redacției; caloriferele sunt de fapt refrigeratoare. Să nu se mire nimeni dacă în scurtă vreme revista Săptămâna nu va mai apărea! Leonard Gavriliu, Jurnalul anului revoluționar 1989, Pașcani, Editura Moldopress, 2004, p. 91

Decembrie. Frig. Piețe goale. Beznă pe străzi. La Teatrul „Nottara”, premieră cu „Burghezul gentilom”, pus de Dabija. Nesiguranta mijloacelor de transport ne face să ne trezim pe Strada Mare cu o oră înainte, la ora 17:00. Ce să faci până la 18:00? Străzile sunt întunecate, e frig, intrăm prin magazine ca orbi, băjbăim prin întuneric, nu poți vedea o stafă în adevărată ei culoare, pe rafturi niște pete întunecate de culori dubioase, rochiile magazinului „Eva” intinse pe cuiere par niște arătări-stafii, contururi nedefinite, culori cenușii, nu deosebești albastrul de verde, negrul de roșu, o lehamite peste tot, vânzătoarele în pulovere groase, friguroase și ele grețoase, unii pe lângă alții ne strecurăm, ca și cum ne-am teme să nu ne lovim, să nu trezim pe cineva din somn.

(Continuare în pag. a II-a)

CEAUȘESCU, ÎN AMINTIRILE LUI GORBACIOV (2)

Zeul în viață

(Urmare din pag. 1)

Eram consternat: cum de a fost posibil ca acești oameni, cu temperamentul lor sudic, cu deschiderea și locvacitatea lor naturale, să fi fost, „domesticiți” în felul ăsta?

A doua zi a avut loc în Palatul Republicii o manifestare a prieteniei româno-sovietice. O sală uriașă, care ofereea loc la aproximativ trei mii de persoane, era arhiplină. Întreaga conducere de partid și de stat, ca și reprezentanții de frunte ai oficialității, erau prezenți, pe lângă un număr mare de tineri, cu aspect de automate, probabil militari în civil. Toți păreau deosebit de concentrați – ca și cum ar fi așteptat, în tensiune, un semn. Atunci când Ceaușescu și soția lui, Raisa Maximovna și cu mine am intrat în sală, imediat întregul auditoriu s-a ridicat și a început să scandeze în cor: „Ceaușescu – Gorbaciov!”, „PCR – PCUS!”, „Ceaușescu!, Ceaușescu!”.

Ceaușescu a luat cuvântul, din nou toți s-au ridicat în picioare, au aplaudat și au strigat lozinci. În total a trebuit să ne ridicăm de la locurile noastre de douăzeci și șapte de ori, deoarece discursurile lui Ceaușescu erau întotdeauna foarte lungi, pline de învălmășe și de enumerarea multipelelor sale realizări. De astă dată a vorbit foarte amănunțit despre „democrația revoluționară muncitorească” din România: de câtva timp deja, spunea el, se aplica în țară administrarea autonomă și propria „conducere economică” de către muncitori – o indicație că democratizarea fusese introdusă în România de peste douăzeci de ani, adică o dată cu accederea la putere a lui Ceaușescu, iar „planul de democratizare” fusese inițiat cu succes. Între timp, „guvernarea democratică”, după cum reieșea și din prezenta manifestare, fusese însoțită în toate detaliile. Regia pentru aplauze, pentru începerea și încheierea scandărilor era condusă de al doilea secretar la CC, Bobu. Înainte de vizită ne pusese rămă de acord asupra discursului meu la această manifestare. Nu ar fi fost oare cel mai bine să relatez pur și simplu ce se petrecea în Uniunea Sovietică? Dar, când am observat ce teatru se făcea în jurul meu m-au cuprins îndoielile și m-am întrebat dacă nu ar trebui să-mi mai schimb discursul. Până la urmă am decis totuși să rămân la conceptul meu inițial.

În sală se asculta cu atenție, dar și cu o neîncredere greu de explicat. Oamenii se teau în mod vizibil să-și exprime simțăminte sub ochii vigilenți ai șefului. Cum mi s-a raportat apoi, remarcasem că nu am adresat doar o singură dată și fără elogiului lui Ceaușescu, ceea ce firește că i-a displicut acestuia. Totuși, la început n-a lăsat să se observe nimic. Abia mai târziu și-a exprimat nemulțumirea.

Din convorbirile mele cu Ceaușescu a reieșit nemulțumirea „Conducătorului” din cauza perestroikăi. Cel mai puțin îi convenea capitalizarea stalinismului, a metodelor dictatoriale ale sistemului administrativ de comandă, căci, chiar dacă el căuta să mascheze esența dictatorială a propriei sale conduceri, prin tot soiul de organizații pseudodemocratice – existau ne-

numărate „fronturi”, „consilii”, consfătuiri și conferințe –, lui Ceaușescu îi cădea de fapt din ce în ce mai greu să-și mențină stilul său de conducere obișnuit.

Conducătorul român obișnuia să se răfuască în mod riguros cu critici și adversarii săi, folosindu-se de regulă de un paravan oricând potrivit: rotația cadrelor. Uneori se adăugau la aceasta și măsuri represive, de vreme ce în România sistemul spionării, urmării și denunțării ajunseseră la perfecțiune aproape incredibilă. În felul acesta, mulți oameni politici talentați, care nu erau dispuși să se transforme în marionete ascultătoare, au fost îndepărtați, printre aceștia și Ion Iliescu, care mai târziu avea să conducă Frontul de Salvare Națională și să fie ales președinte. La fel s-a întâmplat cu veterani ai partidului, oameni de știință și artiști care îndrăzniseră să-și exprime propria lor părere sau doar critici minore la adresa regimului.

Ceaușescu își dădea osteneala să mă convingă că în țara sa ar domni un sistem democratic deosebit, care ar servi intereselor și voinței oamenilor muncii. El s-a referit la rapoarte de activitate, protocoale și decizii privind activitatea a numeroase consilii sociale și comitete de partid și de stat. La ce ar folosi, explica el, ca toate acestea să fie publicate în presă, de vreme ce oricum reprezentanții ai oamenilor muncii veneau la el, spre a decide împreună cu el asupra uneia sau altei probleme? Tocmai asta ar fi nemiloșicia „democrației revoluționare a muncitorilor”.

Firește: și eu căutam în cadrul perestroikăi mele, ori de câte ori era posibil, sprijinul publicului. Dar atât timp cât sistemul autoritar birocratic s-a menținut, toate eforturile mele de reformă s-au dovedit până la urmă inutile. Și chiar dacă nu pot tăgădui că sindicatele, organizațiile de comsomol și uniunile de creație ale intelectualității, ba chiar și consfăturile de producție din multe întreprinderi realizau o muncă utilă, acestea, ca și numeroase alte organizații sociale, îndeplineau în cele din urmă tot funcția de „curele de transmisie”: pe ele se baza monopolul partidului de guvernământ, mai bine zis un grup mic de funcționari atotputernici. Iar unde există un monopol, acolo sunt inevitabile bunul plac, stagnarea și deformarea, și nici un fel de ornamente pseudodemocratice nu pot să ascundă corupția, care se extinde rapid.

Aceste considerații am căutat să le exprim interlocutorului meu într-o manieră cât mai neechivocă. Trebuie să mărturisesc că nu am avut nici un succes, dar pe mine mă interesa mai mult să-i fac cunoscut lui Ceaușescu că am ales în mod conștient drumul nostru spre perestroika, deschidere, democratizare și că el trebuia urmat și în viitor. În ceea ce privea considerațiile lui despre „democrația muncitorească revoluționară”, i-am dat de înțeles în mod clar că nu mă lăsam înșelat de adevărata sens al acestei democrații.

Memoria. Revista gândirii
avestate, nr. 31
(Traducere din limba germană de
Micaela Ghilescu)

JURNALUL OMULUI SIMPLU

„Primul meu microfon a fost mătura”

(Urmare din pag. 1)

A avut loc în vara lui '89, mai precis în luna iunie.

Poate că acesta a fost și unul dintre cele mai importante concursuri pentru mine, deoarece concurența era destul de mare, venind participanți din toate colturile țării, iar emoțiile erau pe măsură. Am interpretat cântecul „Țăcutule iubirii”, care îi aparținea Evei Kiss. O dată ajunsă pe scenă, am observat că nu reușeam să îmi stăpânesc emoțiile, vocea îmi tremura, iar pe la mijlocul cântecului, văzând-o pe sora mea – care se afla acolo pentru a

mă susține – am uitat cuvintele, astfel încât am fost nevoită să improvizez.

Nu am câștigat concursul, însă optimismul de care dădeam dovadă, perseverența, m-au ajutat să reușesc în cadrul altor competiții.

Cred că această atracție față de artă mi-a fost împărtășită chiar de tatăl meu, cu care mergeam foarte des la Teatrul de Revistă, unde mă așezam mereu în primul rând pentru a-i revedea pe artiștii de valoare, de prim-rang ai vremurilor.

Izabela Marinescu (studentă la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” din București)

JURNALUL ZILEI

(Urmare din pag. 1)

La cercurile concentrice ale conducerii de partid, organizate precum păpușile rușesti, în dimineața de vineri s-a mai adăugat una. În limbaj oficial, se chema că membrii Comitetului Politic Executiv au ales dintre ei pe cei mai destoinici, care aveau să formeze Biroul Permanent al CPEx. În fruntea listei – firește – cuplul Nicolae și Elena Ceaușescu. Secundați, aprobați, aplaudați de Constantin Dăscălescu, Manea Mănescu, Gheorghe Rădulescu, Emil Bobu, Gheorghe Oprea, Ion Dincă – colegi de birou.

Studentii și elevii, mai bogați cu 10%

S-a discutat despre „transpunerea în viață” a hotărârilor Congresului, despre stadiul realizării planului pe lună, trimestru, anul în curs și cel viitor, ale chestiunilor economice precum reabilitarea întreprinderilor și a produselor, lichidarea stocurilor. S-a anunțat mărirea burselor pentru studenți și elevi cu 10% și s-a aprobat ca toți fiii de muncitori și de țărani cooperatori studenți la cursuri de zi să primească bursă integrală,

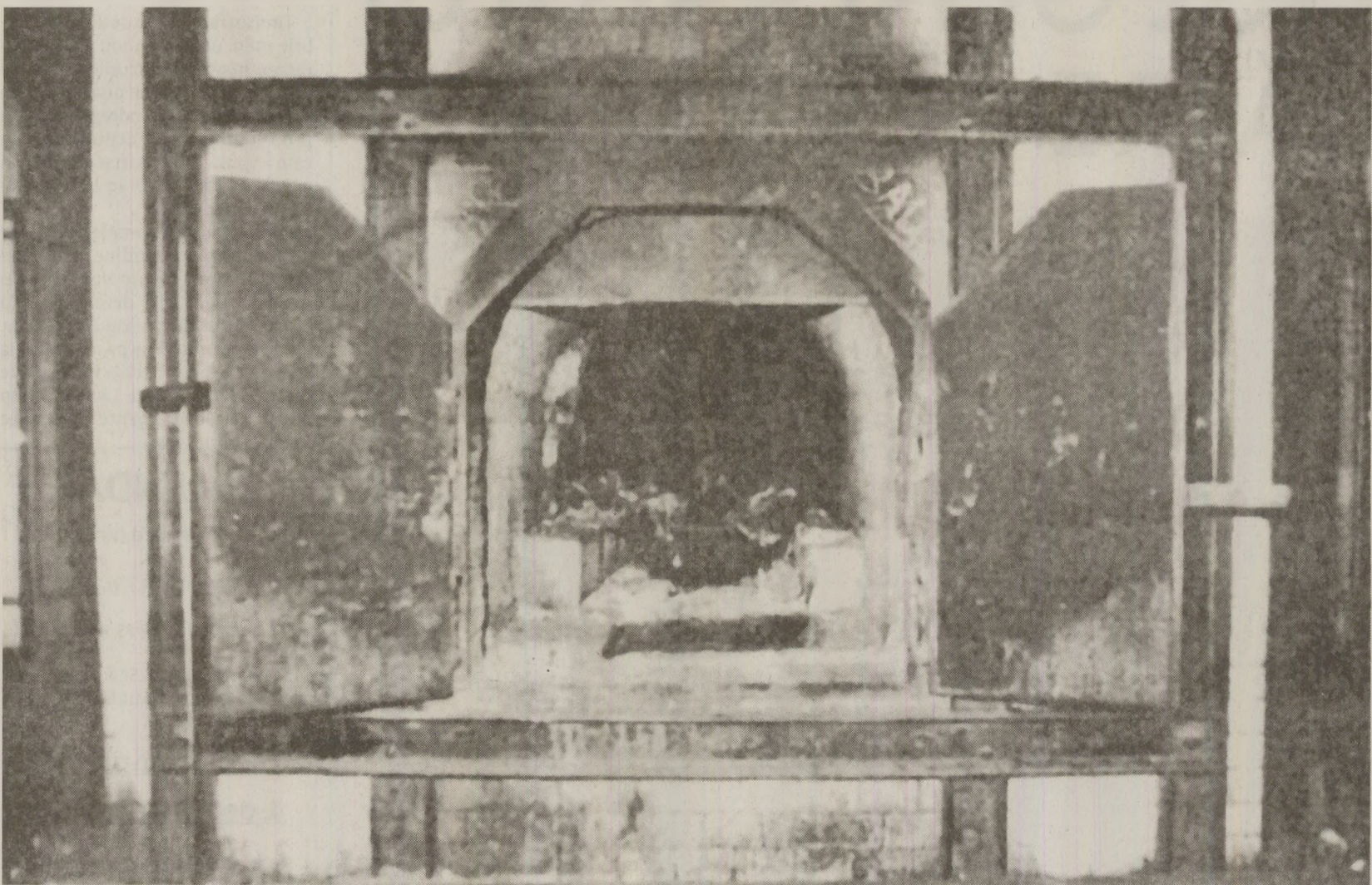
în valoare de 880 de lei, indiferent de veniturile părinților. Criteriul mediei rămânea, desigur, valabil.

Ceaușescu, Unirea, România

La 1 Decembrie 1918, bebelușul Nicolae, fiul Alexandrinei și al lui Andruță Ceaușescu, intrase de curând în a zecea lună de viață. Simultan, la câteva sute de kilometri mai departe de Scornicești, delegații sosiți la Alba-Iulia se pronunțau pentru unirea Ardealului cu Regatul României. În această ordine – întâi Ceaușescu și apoi Unirea – s-a vorbit la 1 Decembrie 1989 despre poate cel mai important moment din istoria României în veacul al XX-lea. Marea Unire a fost sărbătorită în provincie și... peste hotare. La București nu s-a organizat nici o ceremonie specială. Peste tot în țară, Comitetele județene de cultură și educație socialistă au mai avut de bifat un simpozion, masă rotundă, conferință, dezbateri etc. Presa centrală s-a concentrat pe relațiile asupra orașului Unirii – Alba-Iulia, urmat la mică distanță de județul-județelor – Olbit natal al lui Ceaușescu. La Slatina, Caracal, Corabia, Băls, Drăgănești, Scornicești și Piatra Olt s-a vorbit despre Unire, dar și despre „Conceptia realistă, profund științifică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, cu privire la istoria poporului român”. S-a mai raportat că la Petrla, Vulcan, Uricani, Ilia, Aninoasa, Dobru și Ghermăsar s-au făcut expoziții de carte social-politică, reunite sub genericul „Eroi ai luptei poporului român pentru uni-

INCINERAȚI PE „RUGUL” REVOLUȚIEI

ENIGMA „TRANDAFIRILOR” DIN TIMIȘOARA ARȘI LA CREMATORIUL DIN BUCUREȘTI

Cuptorul Crematoriului „Cenușa” din București, poarta infernului care a înghițit pentru totdeauna cadavrele celor 43 de martiri timișoareni uciși în Decembrie 1989 FOTO: Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989 – Timișoara

(Urmare din pag. 1)

S-au numărat peste 77 de morți

În ultimii câțiva ani, prin truda Asociației Memorialul Revoluției din Timișoara, a fost editată și publicată o lucrare documentară de proporții monumentale: „Procesul de la Timișoara”. Este vorba de șapte volume masive în care sunt adunate și redată fidel declarațiile date de absolut toți martorii audiați în cursul a ceea ce, ulterior, s-a numit procesul, Lotului Timișoara”. Un proces lung și extrem de complex, în cursul căruia, alături de inculpați, au mai fost audiați și câteva sute de martori, majoritatea lor participanți la evenimentele. Audiat pe 24 septembrie 1990, Mihai Cojocaru a vorbit în fața instanței despre un număr de cadavre furate cu mult mai mare decât cel acceptat oficial.

În 1989, Cojocaru era lăcătuș-sudor angajat la ICRAL Timișoara. În ziua de 17 decembrie, a fost împușcat din spate, în coapsa stângă. Inițial, a fost dus la Spitalul de Oftalmologie, unde a fost operat de urgență. Dar pentru că starea lui medicală s-a înrăutățit brusc, pe 18 decembrie, a fost transferat la Spitalul Județean, unde a fost operat din nou. Acolo, conform propriilor declarații, „Am stat nemiscat până noaptea la ora două, deci noaptea de 18/19 decembrie. Am stat în salonul 28, vizavi de care era salonul 1. La un moment dat m-am dus și eu acolo, unde toți bolnavii de pe etajul trei, toți răniții împreună cu medicii și asistenții, ne uitam pe geam cum morții din morgia spitalului sunt scoși și urcați într-un TIR. În mașină erau patru persoane care încărcau cadavrele. Probabil că erau înfășurate în cearșafuri ori saci. Nu am deosebit clar pentru că eram la etajul trei și era noaptea. Se vedea doar ceva alb. Un prieten care era în salon cu mine, împușcat și el, a numărat până la 77. Mă mir foarte mult cum poate să mintă atâta lume și să spună că doar 40 de

cadavre s-au dus de la Timișoara. Acel băiat, care a fost poate deosebit de curajos, poate că o să fie chemat ca martor, s-au încărcat în TIR. Din momentul acela i s-a făcut rău și nu a mai numărat”. Spusele lui au fost doar una dintre sutele de mărturii date în acel proces. Mărturie șocantă care nu a mai fost însă aprofundată de nimeni.

Arși cu acid?

O altă informație, ce-i drept mult mai confuză decât cea oferită instanței de Cojocaru, a fost pusă în circulație acum câțiva ani de Constantin Soare, un oltean din Slatina care s-a aflat la Timișoara în decembrie 1989. Într-o declarație publică, mai curând un manifest adresat autorităților, pe care l-a numit „Mă îndeamnă morții să rostesc adevărul”, omul susținea că, în decembrie 1989, în afara camionului frigorific care a transportat cadavre la Crematoriul „Cenușa” din București, de la Timișoara a mai plecat și o a doua mașină încărcată cu alte câteva zeci de cadavre. Conform spuselor sale, la 16 decembrie 1989, Soare s-a dus la Timișoara unde urma să îndeplinească anumite obligații de natură juridică. Anterior, el executase o pedepsă de șase ani și patru luni la care fusese condamnat de Tribunalul Militar Teritorial București, ca urmare a implicării sale în greva minierilor din 1981. După eliberarea din Penitenciarul Baia Mare a avut domiciliu obligatoriu cu interdicția de a părăsi orașul Slatina. Iar pe 16 decembrie 1989 se dusesse la Timișoara doar ca să afle de la Procuratura Militară dacă interdicția mai este în vigoare. În continuarea relatării lui, Soare spune că, în drum spre sediul Procuraturii Timișoara, el a fost oprit de doi oameni în civil care i-au spus că-l vor duce de acolo unde are treabă. Dar în drum spre mașina civililor el ar fi fost lovit de unul dintre ei foarte tare în cap. A leșinat pe loc și nu știe după cât timp și-a revenit. Dar în momentul în care s-a trezit într-o beznă totală, și-a dat

seama că se află într-o mașină încărcată cu morți. Conform spuselor lui, cadavrele degajau deja un miros îngrozitor. La un moment dat mașina s-a oprit brusc. Apoi, în scurt timp de afara s-au auzit două voci care spuneau: „Ce facem că s-a rupt cardanul și... avem greutate mare în mașină. Trebuie să mergem undeva să le ascundem.” În continuare, Soare afirmă că mașina plină cu morți a ajuns până la urmă la penitenciarul din Slatina. Acolo, conform spuselor sale, cadavrele ar fi fost arse în acid sulfuric. Dar, ce-i drept, toate acestea fac parte dintr-o relatare neoficială, care nu a fost confirmată niciodată din alte surse de informații. O menționăm deoarece, chiar și așa neclară cum este, ea afirmă că din Timișoara au dispărut mult mai multe cadavre decât se recunoaște oficial.

Vagoanele morții

La începutul anului 1990, în Timișoara a circulat o casetă audio care conținea o mărturie zguduitoare: relatarea unei femei, foarte posibil o angajată a căilor ferate, care susținea că în decembrie '89 au mai existat și niște vagoane CFR care au transportat cadavre. Detaliile acestei afaceri tenebroase au fost publicate în numărul 52 al Gazetei de vest din 1991, unde s-a descris pe larg atât traseul parcurs de acea casetă audio, cât și conținutul ei. Iar în această privință informațiile sunt de-a dreptul șocante. „Pe data de 19 decembrie 1989, dimineața, la Gara de Est s-a primit un telefon din partea Diviziei Comerciale, prin care se solicita o evidență a vagoanelor RCF – vagoane tip congelator folosite la transportul cărnii.” După parcurgerea unui anumit traseu birocratic, s-a dispus ca vagoanele astfel identificate să vină la Gara de Nord din Timișoara. Mai târziu s-a aflat însă că ele au ajuns până la urmă în Gara de Sud. „Oamenii de acolo, acari și manevranți, au spus că au văzut sosind niște autocamioane, atât cu prelată, cât și autozitoare. Dar n-au putut să vadă și cu ce erau

încărcate acele mașini, deoarece au fost îndepărtați de la fața locului de niște civili înarmați. Cercetările ulterioare au fost însă blocate de faptul că, la fel ca și la Spitalul Județean, actele privitoare la acele transporturi au dispărut fără urmă. Verificările făcute în arhivele unor regionale CFR au arătat însă că, organizate într-un convoi, acele vagoane urmau să ajungă la Constanța. Vorbind în șoaptă și cu mare frică, oamenii au spus atunci că ele ar fi fost încărcate cu „carne pentru rechini”. Declarația din caseta audio mai conținea o informație cutremurătoare: la sfârșitul lunii ianuarie 1990, pe o linie marginală a Gării de Sud a fost găsit un vagon care făcuse parte din acel convoi. Părea un vagon răcitor, de care nu se mai interesa nimeni. La deschiderea sa, în el s-au găsit mai mulți saci din plastic, în care se aflau cadavre intrate în putrefacție. Acestor informații li s-a adăugat declarația unui șofer care susținea că a participat la câteva transporturi cu morți exhumate din „Cimitirul săracilor”. În urma acestei declarații, Procuratura Militară Timișoara a deschis o anchetă, concretizată în dosarul nr. 543/P/90. Dar la finalizarea cercetării, procurorii au concluzionat că faptele relatate de acel șofer nu au existat și, mai mult decât atât, omul ar fi suferit de un „dezechilibru psihic”.

Timișoreni vorbesc și acum despre alte câteva zeci de cadavre care au fost arse într-un incendiu care ar fi avut loc în decembrie '89 la imensul depozit de furaje din comuna Freidorf. Din păcate, numărul de cadavre provenite din Timișoara incinerate în secret a rămas, chiar și în ziua de azi, una dintre multele enigme neelucidate ale Revoluției. Fapt recunoscut chiar și de procurorii: „Lipsa probelor materiale, incinerarea cadavrelor, multitudinea de forțe armate, posibilitatea activității concomitente a unor elemente care au acționat acoperit, arderea majorității documentelor de la Militia Județeană Timișoara în îngreunat identificarea autorilor”.

Vasile SURCEL

JURNALE PERSONALE

(Urmare din pag. 1)

La magazinul „Vânătorul”, coadă mare la pateuri calde și altă coadă și mai mare la pastramă și salam de cerb. Porcii s-au terminat, vacile așijderea. Ne salvează cerbii din Carpați. Câtă măreție, câtă demnitate! Simt un orgoliu boieresc bănuind frunțile genurilor carpatine. Cerbii! Cerbii! Din ce în ce mai mult întineresc. Cât mai e până la ora 18:00? Încă! Vedem o expoziție lângă teatru, la „Simeza”, picturile nevestei lui Ilfoveanu. Întâlnesc în portretele ei (câteva) ceva din „balcanismul” Ilfoveanului.

Piesa lui Moliere, zgomotoasă, multă improvizatie, hibrid de stiluri de joc al actorilor, aproape bălci, cu țigani, cu apași, cu țate, de la o vreme, un fel de întrecere între regi-zorii mai tineri: care dă mai mult, care scormonește mai mult subtextul piesei, să se poate desfășura cum vrea el și cum crede.

Dacă vezi trei-cinci piese una după alta trei zile la rând, poți să juri că e regizată de același. George Constantin rămâne o personalitate, dar aici se desfășoară fără limite comedie grotescă, însuși textul oferă pretexte (de asta a și fost ales!). Adevărat triumf la sfârșit, dar nu pentru inteligență, rafinamentul spectacolului, ci pentru replicile jucate aluziv, de data asta mai mult ca oricând n-ar fi de mirare să se și oprească serbarea.

Ultimul act, scenele și în special jocul lui George sunt copii fidele ale comportamentului lui Ceaușescu, dar absolut fidel, identic. Mai ales momentul burghezului făcut „mama-mușiu”. Sunt picături cu picături plimbările lui Ceaușescu prin țările asiatice și africane, cănd e ales academician sau umplut cu medalii și chei ale orașului. În sală e delir, lumea își recunoaște „eroul”, strigă, aplaudă, râde. Râsul e sănătos, dezlănțit, eliberat de strânsori, lumea uită de cei „afară”, aici și-a regăsit un regat al ei, un domeniu al ei, unde poate să-și verse oful și năduful. Vacarm, jocuri din buric, cântece orientale, dar cam țigănești, de pe la noi, o paletă densă de culori stridente, de icneli și poticneli, toate adunate cerc în jurul burghezului cocot în rang și el, Jourdain-George Constantin, privind cu uimire și admirație, extaz și voluptate, ciroul acesta ridicol, dezlănțindu-se într-o slava și fericirea lui.

Da! E un moment excelent prins, dar numai pentru noi, aici, pe plan local, e de-al nostru, e un fel de „istorie” a noastră, biata de ea, istoria! Și cu asta a prins publicul! Care râde, care devine în clipele nebunii de pe scenă, sigur că tragedia noastră se apropie totuși de sfârșit, că mai mult de-atât, cum spun și cum cred cu toți, nu se mai poate. („Ba se mai poate!”, spun optimiștii!). Da. Luat cel mai, pe un butoi de pubere” de până azi. Râzi, domnule! Ne răzbuim și noi cum putem.

Rădăm. Chiar dacă până la urmă s-ar putea să rădăm de noi înșine. Și în contextul „surprizelor politice” de astăzi, ceea ce se petrece pe scena de la „Nottara” (ultimul act numai) te unge pe suflet. Și răd și eu.

Titel Constantinescu, Frica și ... alte spaima, București, Editura Victor Frunză, 1996, p. 341-342

La concert. Seara, străzile devin lugubre. Patrule. Mircea Zăciu, Jurnal. IV, București, Editura Albatros, 1998, p. 456

toamnă cu 2,50 lei, ceapă uscată – 5 lei, dovlecel comestibil – 3 lei, gulii – 3 lei, hrean – 6 lei, morcovi – 3,75 lei, pătrunjel – 4 lei, păstărnac – 3,75 lei, țelină – 4,75 lei, ridichi negre – 3,5 lei, sfeclă roșie – 3,5 lei, varză albă de toamnă – 2 lei, varză roșie – 4,5 lei, usturoi uscat – 12,25 lei, mere – 7,25 lei, pere – 7,25 lei, gutui – 9,25 lei, nuci în coajă – 20,00 lei, struguri – 12,00 lei, varză murată (căpățâni sau tocată) – 3,5 lei.

Cristina DIAC

PROIECTAT DE DORU RĂDULESCU

DEPLINĂ APROBARE, PRO-
FĂȚĂ DE REALIZARE,
NICOLAE CEAUȘESCU (IN I)
Trăgându-se de la

drumul luminos deschis de marea forum comunist

POLITICA DE ACUMULARE
– o politică științific fundamentată,
consecvent realizată

UNIREA CE
– biruitoare a dreptului
de viață al țării

Operatorul de film Costică Deicu, pe când lucra la proiecțiile de film de la școala Valea Grecului

„CINEMA PARADISO” LA VALEA GRECULUI: EVADARE ÎN LUMEA FILMULUI

Foștii operatori de film în mediul rural. Își amintesc ceva de ei? Își făceau meseria (o îndeletnicire nouă până și pentru ei) în general în spațiul școlii, într-o sală săracioasă de clasă, lipită cu lut. Nici măcar la căminul cultural. De fapt, cine era acel „tehnician al cinematografeiei” la sate? Un magician al evadării într-un alt univers? Un monstru sacru al proiecției? Omul din umbra rolurilor de film, a filtrului colorat al peliculei: filmul „întins” pe distanța dintre două sate. Între acestea circula el pe bicicletă – pentru a aduce filmul din satul vecin la proiecția specială. Operatorul era de fapt fratele actorului și al regizorului. Fără el, aceștia din urmă n-ar fi existat, ar fi devenit șomeri. Rolele de film! Ascunse într-o cutie metalică, cocoțate pe portbagajul bicicletei, „Ucraina” soseau de peste deal, din reședința de comună, pentru proiecția neuitatului film Tarzan. Aceasta a fost cea mai gustată dintre pelicule. La care sătenii, pentru că nu mai aveau loc în sală, după cum povestește însuși operatorul, se cățarau afară în copac pe o creangă-liană, ca în jungla adevărată. De acolo, din pom, îi vedeau unii sătenii pe actori. Direct prin geam, în sălița de proiecție unsă cu balebă. Operatorul de film e și astăzi un titan al clinchetului înconfundabil al aparatului. Când viața și moartea sunt împrăștiate în alb și negru ori în curcubeu de culori pe pânza catifelată a ecranului. Cea îngrijită de același operator. Vopsită în alb, o dată pe an, de mâna lui pricepută. A fost odată ca niciodată lumea filmului la sate! Vă vom descrie o prin ochii tehnicianului, ai celui care asigura derularea filmelor în satul vasluian Valea Grecului. Costică Deicu îl cheamă pe eroul nostru.

Actorii nemuritori

Evădăm și noi prin această poveste adevărată în acele timpuri și vorbim ca și cum s-ar întâmpla astăzi. Cum spuneam, el, operatorul, nu e niciodată liber. Lucrează și de Sărbători. Nici la înmormântarea Jivă din familie nu capătă învoire. Filmul onorat de sudoarea atâtor monștri sacri ai ecranului nu găsește înțelegere pentru el. Pentru că el e cel care vindecă sătenii de necazuri. Oamenii vin și uită că recoltele li s-au împuținat, că vaca s-a îmbolnăvit, că ultimul copil, cel de-al zecelea, a făcut „bube dulci”. Că n-au bani de făină și rechizite. Aici, la film, în sala de proiecție în care tehnicianul este stăpân, vin și bețivul satului, și nebulul, și băiatul directorului. De cele mai multe ori pe gratis. Aici, când hora de Sărbători nu se mai „ține”, își fac ochi dulci oamenii care altfel nu s-ar vedea niciodată. Cetățenii vin cu copii-ii ascunși în pături iarna la film, își aduc scaune, de mâncare și de băut, de acasă, ca la picnic. Sunt alții care vin numai să doarmă, când filmul este unul propagandistic. Dar câte și câte nu v-am povestit dacă și hărta tipografică nu ar fi și ea limitată. S-ar sfârși și ea o dată cu rolele și destinele cineaților ori ale actorilor care învie și mor prin peliculele inflamabile odioinoară. Vă povestesc ca și cum ieri s-ar fi întâmplat. Numai că până și sala cu pricina a dispărut de mult. A rămas doar operatorul, cu amintirile lui, ce ni le deapănă.

Viața operatorului se confundă cu filmele

Totul se petrece într-un sat micuț din județul Vaslui. La granița cu Republica Moldova. Valea Grecului. De pe singurul drum pietruit (acum pe jumătate infundat), ce pornește de la școală și trece pe la birt, faci trei kilometri până la Vama Albița și opt până în centrul orașului Huși. Cu puțin peste o sută cincizeci de familii, câteva sute de oameni, care, cei mai mulți, de zeci de ani, fac naveta la oraș pentru a-și găsi de lucru. În satul electricizat la începutul anilor '60, pentru mulți locuitori singura distracție o constituia până în 1989 spectacolul ieftin de film. Practic, aici, viața comunității se învârtă în jurul unei sălițe lupte cu lut, unde prin contribuția directorului școlii s-a amenajat în anii '60 o sală de proiecție. O acțiune importantă și roditoare dintre cele multe menite a culturaliza masele.

În acea sală, oamenii și-au trăit și împărțit viața, cu bune și rele. Până și pentru operatorul de film reperiile vieții sale sunt ușor de descălcit în legătură directă cu viața filmului. „Pe Mariana, fetița mea, acum matură, am născut-o pe când rula filmul «De bunăvoie și nesilit de nimeni», un frumos film românesc, turnat în anii '70”, spune pedant, în deplină cunoștință cu privire la secretele filmului românesc, Anica Deicu, soția lui Costică Deicu, operatorul de film. Și el sătean din Valea Grecului, care a lucrat, „la școală, la film”, până la Revoluție.

Cristinel C. POPA

Strict secret: raportul generalului Vlad către Ceaușescu

(Urmare din pag. 1)

– Cu privire la țara noastră, Bush va releva că statele membre ale NATO vor continua aplicarea de restricții în relațiile lor cu România și va solicita ca și URSS să procedeze în mod similar, mai ales prin reducerea livrărilor sovietice de țitei, gaz metan și minereu de fier.

●●●

2. În cadrul consultărilor din ultimele zile cu Administrația de la Washington, guvernele Angliei, Franței, RF Germania și Italia au insistat pentru:

– evitarea adoptării de către SUA și URSS a unor hotărâri definitive referitoare la modificarea echilibrului militar din Europa, fără consultarea prealabilă și consimțământul țărilor vest-europene;

– realizarea treptată a reducerii armamentelor și efectivelor dislo-

Aparat de proiecție cu benzină

Costică Deicu a fost angajat operator de film imediat după ce a terminat armata. În '64 a fost colectivizarea, în '63 a venit de la tancuri. „Am fost pe stația de radioficare și pentru asta, pentru că știam să umblu cu «cutia de cuarț», m-au angajat. Eu nu mai văzusem filme, dar aparatul de la tanc se potrivește perfect cu aparatul de proiecție”, își amintește bărbatul momentului angajării. Directorul școlii din localitate, învățătorul Neculai Popa, l-a propus pe Deicu celor de la filiala locală a Consiliul Național al Cinematografeiei de atunci, care se chema altfel în acea vreme, pentru faptul că făcuse armata la transmisiuni, la tancuri, dar mai ales pentru că locuia aproape de școală, locul unde avea să fie amenajată sălița unde se proiectau filmele. A venit cineva de la centrul de comună, Epureni, unul Costică Vasilache, și l-a instruit pe Costică Deicu timp de un an. A fost un fel de ucenicie. „M-a învățat să dau drumul la aparat. M-a învățat să umblu la motoraș, că aparatul avea un motor de 150. Consuma doi litri de benzină la patru ore de spectacol. Dacă filmul era în două serii. Până după anul 1965 erau aparate rusești L150 cu benzină, apoi au venit cele electrice”, povestește Costică. Alea cu benzină erau mari. „Amplificatorul pe care îl conținea aparatul producea curent și pe baza motorașului acela mergeau aparatele”, spune tehnicianul, care venea ceremonios cu o jumătate de oră înainte de începerea filmului și derula grijuliu rolele cu film. Le lipea cu acetona dacă era nevoie pe cele rupte, și erau destule, cele de la filmele foarte căutate, indiene sau „cu bătaie”, în special. Apoi încasa banii pe bilete. Oamenii își luau locul în câteva bănci de lemn sau stăteau pur și simplu în picioare ori cocoțaji pe geam. Primeau ore întregi (înlemniiți) filmul. Pentru ei era o evadare într-o altă lume. Totul se petrecea ca în celebrul film al italianului Giuseppe Tornatore, „Cinema Paradiso”. Era un „Cinema Paradiso” și la Valea Grecului. Benzina pentru aparatele folosite la începuturile cinematografeiei sătești era depozitată undeva în spatele școlii. Pentru că tehnicianului Deicu îi era frică să nu umble la ea copiii, a adus-o în fața sălii de clasă unde se dădeau filmele. A făcut o groapă la baza unui nuc plantat de același director Neculai Popa și ținea acolo benzină. Benzină cu care încărca aparatul de proiecție când se termina.

Se credea că mașina de pe ecran putea să câlce spectatorii. Înainte de proiecțiile de film în săli speciale la sate sau chiar și când aceste săli erau funcționale, veneau și cei cu caravana cinematografică. Care întindeau o pânză într-un loc viran și oamenii veneau de acasă și primeau filmul. Așa se întâmpla atât la Valea Grecului, cât și în alt sat vasluian, ceva mai depărtat: Leoști, din comuna Tătărani. Povestește cum a fost la o proiecție a caravanei cinematografice învățătoarea Maria Matei, pe atunci o copilă. „Prima dată când a ajuns caravana în sat s-a adunat lumea ca la urs. A venit aproape tot satul la film, dar în loc deschis se ținea, nu în sală. Era un ecran așezat într-un loc viran care se chema «Poarta Țării». S-au adunat și copii, și bătrâni, toți s-au adunat, a rulat un film care s-a chemat «Drumuri (sau poteci) periculoase». Filmul a rulat puțin și, deodată, stând așa toată lumea încordată și uitându-se, de sub un dămba apărut un camion și dintr-o dată camionul a pornit-o la vale pe ecran, ca și cum s-ar îndrepta spre oameni. Și toată lumea a dat să fugă, îngrozită. Până la urmă, spectatorii și-au dat seama că nu vine peste ei și s-au mai calmat, dar tot neîncrezători au luat loc înapoi. Strigau toți în cor: «Văleu, hai că ne calcă mașina!». Dar în restul filmului stăteau cuminiți, nu se auzea o șoaptă. Uitaseră de foame, de sete, de necazuri, de copii, de toate. Era atâta imbulzeală, că stăteau unul în altul.”

Prea mulți actori mor, cine mai joacă?

Alții, la Valea Grecului, erau îngrijorați că în scurt timp nu vor mai putea să mai vadă filme, pentru că, dacă atâția actori mureau, cine va mai apărea în filme? Și se și băteau atâta între ei. Tehnicianul Costică încerca să le explice. „Nu se bat, domnule, de adevărat. Așa arată, ei sunt desenați acolo”, încerca el stănjenit, aproape nedumerit și el de ce se întâmplă. „Se fac, domnilor, că sunt morți. Se face, dar ei n-au murit”, încerca el să le explice spectatorilor. Dar când scenariul prevedea ca un actor să plângă, să vezi ce bocete se porneau în sală. Și ce mai plângeau și se bucurau oamenii la filmele indiene. „Se distrau și bătaușii, care parcă îi pocneau chiar ei prin intermediul brațelor actorilor pe toți cei răi, personaje negative.” Bucurie mare, ce mai.

Cristinel C. POPA

Ceaușescu le-a cerut fruntașilor partidului propuneri de guvernare

Se încheiasse de zile bune al XIV-lea Congres al partidului. Ceaușescu fusese reales, în ciuda zvonurilor care îl creditau pe Nicușor, mezinul cuplului prezidențial, succesor în fruntea partidului și statului. Și totuși, „Tovarășul” părea să fie frământat de gânduri. Membrii CPEx-ului au fost „consultați” în legătură cu „probleme la ordinea zilei”. Li s-au cerut, nici mai mult, nici mai puțin, decât „propuneri de guvernare”. Să fi fost tardive încercări de înnoire? Sau un test de încredere? Atmosfera acelor zile este descrisă de Dumitru Popescu, în volumul memorialistic „Cronos autodevorându-se...”.

După vreo două săptămâni ne-am trezit că cere membrilor CPEx propuneri pentru un program de guvernare: să punem pe hârtie ce credem noi că trebuie făcut în scopul rezolvării problemelor la ordinea zilei. Ce voia să însemne aceasta? Recunoașterea fiascoului congresului, declararea acestuia ca o farsă, confirmarea că n-a fost nici o legătură cu problemele reale ale guvernării? Sau întindea o capcană? Pipăia cât de mult s-au îndepărtat unii de el? Aflase câte ceva despre părerea noastră privitoare la congres și ne constrânga s-o expunem oficial, cu argumente, dând formă clară divergențelor politice? Ideea a sunat straniu. Nu ne-a pus sula în coastă, reieșea că avem destul timp. L-a pus apoi pe cancelar să tatoneze, să vadă în ce ape ne scăldăm. „Cum stați cu propunerile?”, a întrebat acesta pe unul și pe altul, la telefon. Nici el nu se grăbea.

Mă apucasem de treabă, condeii lăsa în puse să zboare pe hârtie și, în timp ce-mi

elaboram propriile „teze”, nu știu de ce, făceam abstracție de faptul că trebuie să le predau lui Ceaușescu.

Era un exercițiu fără precedent, când am terminat, am stat câteva zile și m-am întrebat ce am de gând să fac în realitate cu topul de hârtii scrise. M-am mai interesat la cancelarie cum decurg lucrurile, n-am primit un răspuns edificator. Nu știu dacă predase cineva ceva, dar Cancelaria nu mai părea interesată să primească lucrările. Acțiunea căzuze în desuetudine. De altfel, evenimentele s-au precipitat și „propunerile de guvernare” au devenit caduce. Am dat de ele la începutul lui ianuarie, când m-am apucat să pun ordine prin hârtii. Am răs în sinea mea de caraghioslăcul ideii lui Ceaușescu, ca și de propria-mi naivitate, și am rupt primul program politic pus vreodată pe hârtie de subsemnatul.

După congres a început, de asemenea, să circule zvonul că N.C. și clanul pregătesc o amplă remaniere a organelor de conducere politică și statală. Probabil că ideea fusese pusă în circulație ca să pregătească spiritele, precizându-se și data evenimentului: începutul lui 1990. În închisoare, Postelnicu mi-a confirmat că nu era zvon, acțiunea fiind pregătită până în cele mai mici amănunte: avea să fie restructurat CPEx, se hotărâse numirea unui nou premier și a altor miniștri, se înlocuiau membrii Consiliului de Stat, însumându-se astfel cea mai mare schimbare de cadre produsă vreodată sub jurisdicția lui Ceaușescu. Nu operase nimic la Congres, pentru a-i demonștra lui Gorbaciov că PCR este monolit granitic și că năzuința aceluia de a sparge

unitatea establishment-ului român nu are nici o șansă. De ce în ianuarie sau februarie, când urma să se producă vânzoleala, nu mai era atât de stringentă unitatea politică, e greu de dedus. Postelnicu știa pe dinafară listele cu propunerile nominale pentru toate posturile, dar această bucatărie de cadre nu cred că mai prezintă astăzi interes. În privința situației mele personale, perspectiva se contura îmbucurătoare, chiar roză: aveam să ies din CPEx (după un stagiul de 20 de ani) și să reprezint țara într-o capitală vestică. N-a fost să fie; alții se pregăteau să-mi ofere ceva mai original, aici, acasă, și au fost mai iuți de picior. La rândul său, Ceaușescu, răpus de diabet, hărțuit de adenom de prostată și hemoroizi, imputinat de o scleroză cerebrală galopantă, își pregăteta retragerea somptuoasă, deocamdată în Pantheonul relicvelor vii ale mișcării muncitorești, apoi sub arcu de triumf al monumentului eroilor comuniști (abia scăpat recent de arhitecții bucureșteni din mâinile patriarhieii). Urma să ocupe loja centrală a areopagului de partid în calitate de președinte de onoare, oscilând încă, pentru funcția activă, între cei doi presupuși succesorii de drept (în ordinea conceptului coreean), Elena și Nicu Ceaușescu. Nici el n-a mai apucat să se înfrupte din repausul edenic, rămânând să aștepte în edițiile viitoare, încă îndepărtate în timp, ale manualului de istorie a României.

Dumitru Popescu, Reducul Cronos autodevorându-se... Reducția celulară. Memorii V, Curtea Veche, București, 2007, p. 12-14.

ARTICOLUL ZILEI

Un concert de referință la Ateneul Român

Există concerte bune și foarte bune, există concerte interesante și (din păcate) există și concerte cu desăvârșire... neinteresante. Dar există și concerte revelatoare: asupra unui talent, asupra unui fenomen mai general, asupra unei tendințe. Pe această orbită mi s-a părut a fi situat recitalul susținut de curând, la Ateneul Român, de mezzosoprana Ruxandra Donose împreună cu pianistul Valeriu Rogarev.

Desigur, numele acestor doi tineri muzicieni nu sunt chiar noi și calitatea acelei serii de lieduri n-a putut constitui, propriu-zis, o surpriză. Ruxandra Donose este una dintre vocile foarte frumoase apărute în anii din urmă, într-o generație care se anunță a fi minunată, voce egală în toate registrele, condusă cu siguranță tehnică și impecabilă muzicalitate. Pe marginea unui program meșteșugit conceput, s-ar putea comenta interpretarea fiecăruia dintre liedurile lui Enescu, Brahms, Faure, Debussy, subtil adevărat în stil și caracter, s-ar putea sublinia calitatea pronunțării ori consensul expresiv realizat împreună cu Valeriu Rogarev, redutabil concertist, de data aceasta partener prezent cu discreție, însă mereu interesant

în esențialul dialog al celor două entități ale liedului – melodia condusă de vers și comentariul armonici.

Însă, dincolo de aspectele particulare ale acestei frumoase serii, calitatea celor doi tineri muzicieni, acum trecuți din zona speranțelor în cea a certitudinilor, poate îndruma spre alte gânduri. De pildă, asupra capacității pedagogice noastre muzicale de a transforma potențialitățile în realități, talentele în valori profesioniste autentice. Totodată, asupra viziunii largi, moderne, în care sunt modelate aceste talente, ca ele să poată aborda cu egală autoritate domeniile, stilurile, genurile diverse ale muzicii. De asemenea, asupra perspectivelor de înnoire interpretativă și chiar repertorială, care li se deschid instituțiilor de spectacol și de concert prin intrarea în arenă a „noului val” de interpreți. În ultimă analiză asupra cadrului social, instituțional, care favorizează și conduce spre toate aceste realizări.

Radu Gheciu
Informația Bucureștiului, nr. 11.224/1989

ECONOMISEȘTI și CITEȘTI!

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI
O colecție de literatură românească

În fiecare miercuri, numai cu **JURNALUL NAȚIONAL** *CEL MAI CITT ZIAR DE CALITATE* *www.jurnalul.ro*

Cărțile se distribuie la chioscuri sau cu abonamentul Jurnalul PLUS și Jurnalul cu Carte.

10,9 LEI

DIN ARHIVA MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE

Republicile federative Serbia și Slovenia au rupt relațiile politice

Comunicarea Ambasadei României la Belgrad către Ministerul Afacerilor Externe

1 decembrie 1989, ora 9-50
Tovarășului Lucian Petrescu,
După anularea marșului și mitingului programate pentru 1 decembrie la Liubliana, atmosfera politică din Iugoslavia se menține în continuare foarte complexă. În Serbia, Voivodina, Kosovo și Muntenegru este condamnată vehement conducerea din Slovenia, care a închis granițele republicii și a instaurat măsuri ce sunt calificate drept „excepționale”, pentru a împiedica venirea la Liubliana a demonstranților din alte republici. În tot acest timp, în Slovenia, Croația, Bosnia și Herțegovina și Macedonia este condamnată atitudinea conducerii sârbe, care dorește, indiferent de modalitățile folosite, să-și instaleze dominația asupra întregii Iugoslavii.

Acuzațiile reciproce sunt tot mai numeroase, iar în adunările celor care au fost împiedicați să manifeste la Liubliana sau ale altor organizații politice din Serbia, Kosovo, Voivodina și Muntenegru se folosesc cele mai grele cuvinte la adresa Sloveniei și Croației, inclusiv la cea a lui Ianez Đirnovšek, președintele prezidiului RSF Iugoslavia, care s-a

pronunțat, în mai multe rânduri, împotriva organizării mitingului de la Liubliana. Pentru Đirnovšek, în multe dintre adunările amintite s-a cerut demisia din actuala funcție. Pe acest fond, măsura întreruperii relațiilor dintre Serbia și Slovenia (probabil, fără precedent în relațiile dintre două unități statale din cadrul aceleiași federații) agravează și mai mult desfășurarea unei activități normale în Iugoslavia, nu numai pe plan politic, ci și economic. Asistăm practic la o confruntare deosebit de agitată și nervoasă între conducerile celor două republici, la un adevărat război propagandistic, cu jigniri și calificări de neînțeles pentru actualul nivel de civilizație, ceea ce va avea implicații serioase și pe plan internațional, pentru prestigiul și necesitățile de sprijin economic și financiar la care Iugoslavia apelează în ultima perioadă tot mai insistent. În cursul zilei de vineri se așteaptă reacția organelor federale de stat și partid.

Dumitru Popa

Document din volumul:
1989 – Principiul dominoului.
Prăbușirea regimurilor comuniste europene, Ediție de: Dumitru Preda și Mihai Retegan, București, Editura Fundației Culturale Române, 2000, p. 370-371.

DIN PRESA EXILULUI

Sfârșitul unei stafii

Căderea Zidului Berlinului (numit și Zidul Rușinii) căpătâie valoare de simbol încă din 1989 FOTO: Arhiva media NATO

Stafia care a început să cutureie Europa pe la mijlocul secolului trecut, lăsând în urmă-i suferință și sânge, se apropie de capătul drumului. Socialismul s-a dovedit științific numai în metodele de instalare a unei terori politice generale; s-a dovedit materialist doar prin succesul nedezmințit de a distruge economii înfloritoare, de a pauperiza popoare întregi, de a face tabula rasa cu tot ce exista la venirea la conducere a reprezentanților proletariatului victorios.

Sapte decenii de distrugere sistematică în Uniunea Sovietică și aproape cinci în statele „democrat populare” au transformat țări în caricaturi tragice, cu populații aduse la propriu și la figurat la sapă de lemn, transformând „regimul burghez” în dictatura unor conducători nu numai venali, ambițioși și sângeroși, dar și absolut negregați. Pe parcursul acestor decenii au fost ucise milioane de oameni fără nici o treasărie.

Ceea ce nu a reușit să facă fantoma pe parcursul deceniilor a fost să ucidă conștiințele. Ele s-au retras în adăncuri, au suferit, dar au și acumulat forța durerii și au izbucnit ca un vulcan, cu atât mai violent cu cât a fost împiedicat cu premeditare să se afirme.

Nu Gorbaciov a dat drumul Diavolului. El a înțeles numai că menținerea vechii stări de lucruri garantează numai și mai marea putere a exploziei iminente. Numai că glasnostul a intervenit deja prea târziu și tot ce-și permite (și se permite) noului lider sovietic e prea puțin și foarte îndoielnic ca va izbucni să mai salveze ceva din „marea idee socialistă”.

Redute ale socialismului ortodox, precum a fost Germania Răsăriteană, s-au prăbușit ca niște castele din cărți de joc; altele, ca să-și prelungească supraviețuirea, au fost obligate, ca în Bulgaria, să introducă schimbări care să dea aparență umană regimului inuman, „primăvara pragheză” – uci- să de tancurile Pactului de la Varșovia în 1968, a renăscut în această iarnă cu același Dubcek în frunte, dar cu mult mai multe milioane de oameni nu în urma ci chiar înaintea lui; Polonia a avut dreptul să se deschiadă și ferm pe drumul democratizării; până și Albania dă semne de evoluție.

În acest ocean, doar România a rămas ultima insulă de ortodoxie dogmatică și teroristă. Totuși istoria a demonstrat: oricât de cumplită și de puternică ar fi o dictatură, sfârșitul ei e inevitabil. De la Cezar până la Hitler și Stalin, nici una nu a făcut excepție...

ROMÂNIA ÎN PRESA INTERNAȚIONALĂ

UNDE ESTE NADIA COMĂNECI?

Le Monde titra la 1 decembrie 1989 despre fuga marii gimnaste române peste granițe. De miercuri, 29 noiembrie, când părăsise un hotel de pe teritoriul Ungariei, nu se mai știa nimic despre sportivă.

„Unde este Nadia Comăneci, fosta stea a gimnasticii românești, care a fugit din țară marți, 28 noiembrie, în Ungaria și care a părăsit miercuri dimineața hotelul din Seghedin spre o destinație necunoscută? Potrivit unui angajat al hotelului, tripla medaliată cu aur la jocurile olimpice de la Montreal ar fi plecat cu o mașină în care se aflau doi cetățeni americani de origine română. Nadia Comăneci, care dorea de mai mult timp să lucreze în Statele Unite, l-ar fi reînălțat pe antrenorul Bela Károlyi, care trăiește în America din 1981.

Potrivit altor ipoteze, campioana română s-ar ascunde la niște prieteni la Budapesta sau la una din fostele ei antrenoare, la Viena. Potrivit ziarului maghiar Mai Nap, serviciile secrete românești și-au mobilizat toate forțele în Ungaria în încercarea de a o găsi pe Nadia Comăneci și de a o readuce în România. Un tânăr refugiat român care o cunoscuse pe gimnastă pe vremea când trăia în România a spus la televiziunea maghiară că Nadia a mai încercat să fugă în timpul unei vizite în Canada, dar că Securitatea a reușit să o readucă în țară.

„Nadia, a spus tânărul refugiat, mi-a spus atunci că Nicu Ceaușescu (fiul dictatorului cu care ar fi fost împreună) i-a smuls unghilele după întâmplare.” Potrivit publicației londoneze Evening Standard, fuga gimnastei ar putea să fie fericitul deznoadănt al unei povești de dragoste cu un consultant britanic în relații publice, Graham Buxton Smith, de 37 de ani, care a cunoscut-o pe Nadia cu ocazia jocurilor olimpice de la Montreal.

Spionii lui Ceaușescu, pe urmele Nadiei

Tot la 1 decembrie 1989, *La Repubblica* încerca să refacă firul fugii și apoi al dispariției Nadiei Comăneci. „Iată etapele plecării Nadiei Comăneci: 1) Marți, 28 noiembrie, dimineața la ora 6:00: trece frontiera la Mezőgyán, cere ajutorul poliției. 2) Marți 28 noiembrie: innoptează la Seghedin într-un hotel pentru refugiați; pleacă de aici în dimineața următoare. 3) Se pare că a plecat la Budapesta: poliția secretă română o urmărește. 4) De la Viena vine o știre (neconfirmată) că a traversat Austria cu mașina. 5) De la Berna vine știrea că s-a refugiat în ambasada SUA, ipoteză susținută de prezența fostului ei antrenor Károlyi la Montreux, însă această ipoteză a fost ulterior dezmințită. 6) Grenoble:

Trezirea maselor își are în fiecare țară ritmul ei propriu; ea poate fi mai lentă, dar pentru asta nu înseamnă că este de evitat. Căderea Zidului Rușinii are semnificație de simbol. O dată cu el s-a sfârșit un sistem politic-economic artificial, născut din crimă, teoroare și spoliere. Stafia se topește pe drumurile Europei.

Cândva istoria se va întreba ce a fost acest „bloc socialist”: un regim născut prematur și căzut pe mâna unor nechemati verosi care i-au denaturat conținutul? Manipularea conștiințelor de niște paranoici întru satisfacerea propriei demențe și glorificarea propriei personalități? Contemporaneitatea nu este capabilă să dea un răspuns exact. Prea este aproape această a doua catastrofă care, după două războaie mondiale, a marcat secolul al XX-lea. Și cum calendarele se apropie de încheierea unui mileniu, este firesc să se pregătească unele noi. Fără stafii!

Adevărul (Israel),
1 decembrie 1989
Articol primit prin bunăvoința doamnei Ditzo Goshen, coordonatoare a Centrului de Studii și Cercetare a Istoriei Evreilor din România de la Universitatea Ebraică din Ierusalim

anunțuri

CERERI ȘI OFERTE DE SERVICIU

Cooperativa Radio Progres incendiază prin concurs, conform Legii 12/1971, cu domiciliul stabil în București, șef birou plan retribuție normare.

Administrația Domeniului Public a Sectorului I, Strada Calea Griviței 194, încadrează conform Legii 12/1971, primitor-distribuitor carburanți.

Supraveghează preșcolari la domiciliu, orele 8-12. Cunosce limba engleză: zona Teiul Doamnei.

Supraveghează copil preșcolar, vorbesc limba engleză și franceză.

Căutam persoană pricepută pentru supraveghere 2 copii (4 luni și

4 ani) și ajutor menaj ușor, zona Compozitorilor – Ghencea.

VÂNZĂRI

Vând mașină de tricatat Singer 360, Ghelîța, județul Covasna.

Vând Aro 244 cu motor de Cimpulung Moldovenesc.

Vând combină muzicală Philips cu picup deck, tuner, amplificator 100 w, cameră luat vederi JVC cu casetă mică.

Vând mașină tricatat electrică cu fotocelulă, Singer 2200.

Vând (predau contract) apartament două camere, decomandate, îmbunătățiri (Ștefan cel Mare), eventual schimb cu apartament 4-5 camere, chirie.

tv 1 decembrie 1989

19:00 Telejurnal. Înfăptuim hotărârile marelui forum al comunistilor români!

19:30 Congresul al XIV-lea – Congresul marilor victorii socialiste. Cu poporul pentru popor – cale sigură de faurire a socialismului și comunismului în România: Documentar. Redactor Florin Brătescu

19:50 Unire, unitate – idealuri împlinite, mărețe perspective. Producție a Studioului de Film TV: Documentar. Redactor Vasile Alecu

20:15 Deplină unitate în patria română: Spectacol literar-muzical-coregrafic

20:50 Hotărârile Congresului al XIV-lea al partidului – mobilizator

program de muncă pentru întregul nostru popor. Dezvoltarea în continuare a industriei prelucrătoare și cu prioritate a sectoarelor tehnicii de vârf. Redactor Sorin Burtea

21:10 România în lume. Concepția, considerentele și inițiativele de amplu ecou internațional ale președintelui Nicolae Ceaușescu privind imperativul eliminării cu desăvârșire a armelor nucleare: Documentar. Redactor Florin Mitu

21:30 Hotărârile Congresului al XIV-lea al PCR la temelia perfecționării învățământului românesc. Redactor Antoaneta Bărcă

21:50 Telejurnal
22:00 Închiderea programului

vremea

În țară, vremea a fost rece, cu cerul variabil, mai mult noros în estul țării. Temporar a nins pe alocuri în regiunile estice și cu totul izolat în rest. Vântul a prezentat unele intensificări, mai ales în estul țării, cu viteze până la 60-70 km/h, precum și la munte, cu

viteze peste 100 km/h din sectorul nord-vestic, spulberând izolat zăpada. Temperaturile maxime au fost marcate de o scădere, îndeosebi în nordul, centrul și estul țării, unde au fost cuprinse între -6 și +2 grade, iar în celelalte regiuni între -2 și +4 grade.

amintiri

Nu se bea de sete, se bea de plăcere

CI-CO

PREPARAT DIN SUCURI CONCENTRATE DE PORTOCALE, LAMI, MANDARINE

În producție

ORIZONTAL: 1), „Croitori” în metale. 2) Vehicul uzinal. 3) Cupă de macara (pl.) – Aparat de ridicat. 4) Document de însoțire a unui produs – Ax – Oficiu farmaceutic (abr. uz.). 5) Capete de volt! – Piesă mobilă la mașina de scris – Interjecție. 6) Uzina de Reparații Auto (siglă) – Unchi (reg.) – În cadentă! 7) Manevrează formele pentru presa de imprimare – În file! 8) Reziiduri de la redistilarea uleiurilor în vid – Mașină de tasat. 9) Întreține și repară utilaje. 10) Diminutiv feminin – Scriptete de ițe.

VERTICAL: 1) Polizarea adaosului din laminare. 2) Conductor electric. 3) Vâlcea (reg.) – Particule dintr-un element. 4) Întreprindere de Calculatoare Electronice (siglă). 5) Catete! – Fierar (inv.) – Interogație. 6) Droturi – La revedere (fam.). 7) Fir răsucit – A se întoarce (reg.). 8) Veche unitate de măsură (pl.) – Asemănător. 9) Piesă de legătură – Trepte din scară! 10) Întreprinderea „Republica” (abr.) – Mașină de prelucrat prin așchiere.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

Diționar: ADOS

Informația Bucureștiului, 1989

Ilustrație tipărită de Editura OSETCM și difuzată de Poșta Română